

Το χωριό Ψάθι της Πάφου και οι φεουδάρχες του

/ [Γενικά Θέματα](#)

Γράφει η Νάσα Παταπίου

Μεγάλο ιστορικό ενδιαφέρον έχουν οι αποκαλύψεις εγγράφων για το μικρό χωριό Ψάθι στην επαρχία της Πάφου, καθώς φέρνουν στην επιφάνεια την ιστορία της Βέρας Τζιμπλέ αλλά και των απογόνων της και τις αγωγές για τη διεκδίκηση φέουδων και δουκάτων

Τα έγγραφα, τα οποία αναφέρονται στα μικρά και σχεδόν ξεχασμένα χωριά της Κύπρου ή ακόμα σ' αυτά που χάθηκαν με το πέρασμα των αιώνων, για τον ερευνητή παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Μια δέσμη τέτοιων ανέκδοτων εγγράφων φέρνει στο προσκήνιο την ιστορία ενός μικρού χωριού της Πάφου και δύο άλλων χωριών που δεν υφίστανται πλέον.

Στις πηγές αυτές απαντούν στοιχεία πώς τα χωριά αυτά πέρασαν στην ιδιοκτησία μιας Κύπριας αρχόντισσας, καθώς και πληροφορίες για τους κληρονόμους της. Επίσης, το αρχειακό αυτό υλικό περιέχει ειδήσεις σχετικές με πλειστηριασμούς και εκμισθώσεις των χωριών αυτών και γίνεται αναφορά στα ονόματα των φεουδαρχών και εκμισθωτών τους. Τέλος, μαρτυρούνται στα ίδια έγγραφα στοιχεία για επιγαμίες σημαντικών τότε οικογενειών της Κύπρου.

Ανάμεσα στα φέουδα, τους τίτλους και τα αξιώματα που είχε παραχωρήσει ο βασιλιάς της Κύπρου Ιάκωβος Β΄ στους οπαδούς και φίλους του ήταν και κάποια φέουδα τα οποία παραχώρησε στη Βέρα Τζιμπλέτ. Ποια ήταν η Βέρα Τζιμπλέτ, μας πληροφορεί ο χρονικογράφος μας Γεώργιος Βουστρώνιος. "...η κυρά η Βέρα ήταν βαγία της ρήγαινας", δηλαδή, παραμάννα ή τροφός της βασίλισσας Αικατερίνης Κορνάρο. Ένα από τα φέουδα που παραχωρήθηκαν στη Βέρα Τζιμπλέτ ήταν και το μικρό χωριό Ψάθι του διαμερίσματος της Πάφου. Ας σημειωθεί ότι το Ψάθι, όπως αναφέρει ο Φλώριος Βουστρώνιος, μαζί με άλλα χωριά κάποια εποχή είχαν παραχωρηθεί στον Πέτρο Davila. Η οικογένεια Τζιμπλέτ, κάτοχος του ομώνυμου φρουρίου στο λατινικό βασίλειο της Ιερουσαλήμ, εμφανίζεται στην Κύπρο κατά τον 14ο αιώνα. Μέλη της ίδιας οικογένειας ανήλθαν σε υψηλές θέσεις και έως σήμερα υφίστανται τα ίχνη της στην Κύπρο, όπως για παράδειγμα σε επιτύμβιες πλάκες κ.α. Μετά την κατάκτηση της μεγαλονήσου από τους Οθωμανούς, ένας κλάδος των Τζιμπλέτ εγκαταστάθηκε στη Βενετία και στη συνέχεια κάποια μέλη της στα Επτάνησα, όπου έγιναν γνωστοί με το επίθετο Τζιμπλέττη.

Ο βασιλιάς Ιάκωβος παραχώρησε στη Βέρα Τζιμπλέτ εκτός από το χωριό Ψάθι και το χωριό Σιριά, στο διαμέρισμα της Λεμεσού, το οποίο με την πάροδο των ετών χάθηκε. Ήδη το χωριό αυτό στην τελευταία απογραφή του 1565, που είχαν διενεργήσει οι Βενετοί, είχε μόλις δέκα κατοίκους αρσενικού γένους, ελεύθερους καλλιεργητές (francomati). Επίσης, ένα τρίτο χωριό που παραχώρησε ο βασιλιάς στη Βέρα Τζιμπλέτ ήταν και το μικρό χωριό Vanuglia, για το οποίο μέχρι πρότινος υπήρχε μία και μοναδική αναφορά στον Φλώριο Βουστρώνιο. Σύμφωνα με όσα αναφέρει ο Φλώριος Βουστρώνιος, τα χωριά Σιριά και Vanuglia είχαν χορηγηθεί από τον βασιλιά στον Thomasin de Nores, γιο του αείμνηστου Gualtier.

Πολύ σύντομα φαίνεται ο βασιλιάς αφαίρεσε τα φέουδα αυτά από τον Thomasin de Nores και τα παραχώρησε στη Βέρα Τζιμπλέτ. Το χωριό Vanuglia που φαίνεται να έσβησε με την πάροδο των χρόνων το συναντήσαμε ξανά σε ανέκδοτα έγγραφα του 1525 και 1528. Δυστυχώς, δεν γνωρίζουμε σε ποιο διαμέρισμα της Κύπρου βρισκόταν αυτό το χωριό, το οποίο δεν αποκλείεται να σώζεται ως τις μέρες μας απλώς ως τοπωνύμιο. Τα τρία αυτά φέουδα Ψάθι, Σιριά και Vanuglia, τα διεκδικούσαν οι απόγονοι της Βέρας Τζιμπλέτ προσκομίζοντας σχετικά έγγραφα. Οι απόγονοι της Βέρας επισύναψαν συνολικά δεκαπέντε έγγραφα σχετικά με την υπόθεση της διεκδίκησης των τριών αυτών χωριών.

Βέρα Τζιμπλέτ

Η αρχόντισσα Βέρα Τζιμπλέτ (Zimblet) ήταν αδελφή του Τριστάνου Τζιμπλέτ, ο οποίος μετά τον θάνατο του βασιλιά Ιακώβου Β΄ στράφηκε εναντίον των Βενετών και προσπαθούσε να παντρεύσει τη βασίλισσα Αικατερίνη Κορνάρο, αλλά όταν αποκαλύφθηκαν τα σχέδιά του, γνωρίζοντας τι τον περίμενε, πρόλαβε και έθεσε ο ίδιος τέρμα στη ζωή του.

Όταν ο βασιλιάς είχε παραχωρήσει στη Βέρα τα τρία χωριά, τα οποία προαναφέραμε, μεταξύ άλλων προνοούσε στη σχετική δωρεά ότι τα φέουδα αυτά θα τα κληρονομούσαν τα παιδιά της, που θα αποκτούσε με τον σύζυγό της Φίλιππο de Ras. Πολύ σύντομα, όμως, όταν η Βέρα δεν απέκτησε παιδιά με τον Φίλιππο de Ras, ή πολύ πιθανόν γιατί ο σύζυγός της πέθανε, τέλεσε δεύτερο γάμο με τον Πέτρο Bembo και μαζί του απέκτησε ένα γιο, τον Φραγκίσκο Bembo. Όμως, μετά τον θάνατο της Βέρας Τζιμπλέτ, η βενετική διοίκηση της Κύπρου αποφάσισε να αφαιρέσει τα φέουδα από τον γιο και κληρονόμο της, Φραγκίσκο Bembo, με την αιτιολογία ότι δεν ήταν παιδί της Βέρας από τον πρώτο της γάμο, όταν είχε γίνει η παραχώρηση, γι' αυτό, σύμφωνα με τις Αссίζες (Νόμους) της Κύπρου, έπρεπε τα φέουδα να επανέλθουν στο Δημόσιο Ταμείο (Real Camera).

Ο κληρονόμος Φραγκίσκος Bembo τότε άσκησε έφεση στο Συμβούλιο των Σαράντα (Consiglio dei Quaranta), το οποίο εκδίκασε εγκληματικές υποθέσεις αλλά και

άλλες υποθέσεις μετά από υποβολή έφεσης. Η τελική απόφαση για τα χωριά αυτά αφορούσε την αποδέσμευσή τους από το Δημόσιο και ότι έπρεπε να καθυσυχάσουν οι Βενετοί διοικητές τον άρχοντα Φραγκίσκο Bembo σχετικά με αυτά τα φέουδα. Με απόφαση του συμβουλίου θα καταβαλλόταν ετησίως στον Φραγκίσκο Bembo και στους κληρονόμους του, αρσενικού γένους, που απέκτησε ή θα αποκτούσε με νόμιμο γάμο, τριακόσια δουκάτα, αξίας δώδεκα βυζάντια το κάθε δουκάτο. Επίσης, η απόφαση προνοούσε ότι σε περίπτωση που δεν θα υπήρχαν αρσενικού γένους απόγονοι, τότε το ίδιο ποσό και με τον ίδιο τρόπο θα το εισέπρατταν οι θηλυκού γένους απόγονοι του Φραγκίσκου Bembo. Έγγραφα για τα τρία χωριά

Υπάρχουν συνολικά δεκαπέντε έγγραφα, όπως σημειώσαμε πιο πάνω, σχετικά με τα φέουδα της Βέρας Τζιμπλέτ, δηλαδή τα τρία αυτά μικρά χωριά, Σιριά, Ψάθι και Vanuglia, δύο από τα οποία εδώ και αιώνες δεν υφίστανται πλέον. Το χωριό Σίρια ή Σιριά ήδη κατά την τελευταία βενετική απογραφή, το 1565, είχε μόνο δέκα κατοίκους αρσενικού γένους. Φαίνεται να βρισκόταν στην περιοχή κοντά στο χωριό Κάτω Κιβίδες και εγκαταλείφθηκε περί το 1825. Το χωριό Vanuglia πρέπει σχεδόν να είχε εγκαταλειφθεί κατά τα πρώτα χρόνια της Βενετοκρατίας, αφού δεν απαντά στους βενετικούς καταλόγους των απογραφών των χωριών της Κύπρου. Το μόνο χωριό που υφίσταται είναι το μικρό χωριό Ψάθι της Πάφου.

Μετά τον θάνατο της Βέρας Τζιμπλέτ το 1525, ο Ιωάννης Zamberlan, υπάλληλος της βενετικής διοίκησης της Κύπρου, αφαίρεσε το προνόμιο που είχε δοθεί στη Βέρα Τζιμπλέτ και στους κληρονόμους της και έτσι τα τρία μικρά χωριά πέρασαν στο Δημόσιο. Ακολούθως, το χωριό Σιριά εκμισθώθηκε για διακόσια τρία δουκάτα ετησίως και το χωριό Ψάθι εκμισθώθηκε για διακόσια δύο δουκάτα ετησίως και το ποσό συνολικά ανερχόταν στα τετρακόσια πέντε δουκάτα. Το έτος 1528 είχαν τεθεί σε δημόσιο πλειστηριασμό εκ νέου τα δύο χωριά και εκμισθώθηκαν για τετρακόσια δεκαεπτά δουκάτα ετησίως. Στις 27 Ιουλίου του 1530, το χωριό Σιριά πωλήθηκε ισοβίως στον Κύπριο Δημήτρη Campissimo. Το 1534, ο γιος και κληρονόμος της Βέρας Τζιμπλέτ, Φραγκίσκος Bembo, άσκησε έφεση και πέτυχε να καταβάλλονται ετησίως στον ίδιο και στους κληρονόμους του τριακόσια δουκάτα.

Τα έγγραφα που είχε καταθέσει στο δικαστήριο ο Φραγκίσκος Bembo για τη διεκδίκηση των τριών χωριών, μας προσέφεραν για τα ίδια πολύτιμες ειδήσεις. Σε ένα από αυτά τα έγγραφα αναφέρεται ότι κατά την πρώτη Απριλίου 1525 είχαν τεθεί σε πλειστηριασμό και τα δύο χωριά Σιριά και Vanuglia. Επίσης, πλειστηριασμός των δύο χωριών, σύμφωνα με άλλο έγγραφο, είχε γίνει στις 10 Σεπτεμβρίου 1528. Όταν στις 17 Ιουνίου 1525 τέθηκε σε πλειστηριασμό το χωριό Ψάθι, εκμισθώθηκε από τον Bernardo Nanno, που υπηρετούσε ως υπάλληλος στο Δημόσιο Ταμείο της Κύπρου. Στις 17 Νοεμβρίου 1528, σ' ένα νέο πλειστηριασμό, το μικρό χωριό Ψάθι εκμισθώθηκε από τον άρχοντα Lorenzo Armeno από το

Treviso, για διακόσια τέσσερα δουκάτα ετησίως.

Οικογένειες Bembo και Ζαχαρία

Τα πιο πάνω έγγραφα δεν προσθέτουν στοιχεία μόνο γι' αυτά τα τρία χωριά της Κύπρου αλλά και για τις τότε γνωστές οικογένειες της μεγαλονήσου. Ένας κλάδος της βενετικής οικογένειας Bembo είχε εγκατασταθεί πολύ ενωρίς στην Κύπρο. Η οικογένεια αυτή πρέπει να συνδέεται με δεσμούς αίματος με την ομώνυμη οικογένεια της οποίας πολλά μέλη υπηρέτησαν ως αξιωματούχοι στην Κύπρο αλλά δεν φαίνεται να είναι ο ίδιος κλάδος. Η Βέρα Τζιμπλέτ, όπως αναφέραμε, είχε παντρευτεί τον Πέτρο Bembo και απέκτησε μαζί του ένα γιο, τον Φραγκίσκο. Ο γιος του Φραγκίσκου Bembo, σύμφωνα με το περιεχόμενο των εγγράφων μας, είχε νυμφευθεί θυγατέρα του Φραγκίσκου Ζαχαρία, ανώτερου υπαλλήλου της βενετικής διοίκησης της Κύπρου, γι' αυτό η Μαργαρίτα Bembo αναφέρεται ως εγγονή τόσο του Φραγκίσκου Ζαχαρία όσο και του Φραγκίσκου Bembo.

Ο Φραγκίσκος Bembo, σ' ένα από τα πιο πάνω έγγραφα σημειώνει ότι έχασε τον γιο του και εκτός από τη χήρα σύζυγό του άφησε και τέσσερις θυγατέρες ορφανές, μια από τις οποίες, μάλλον η πρεσβύτερη, ήταν η Μαργαρίτα, της οποίας την κηδεμονία είχε αναλάβει μετά τον θάνατο του παππού της ο θείος της, Μάρκος Ζαχαρίας, σπουδαίος οικονομικός επιθεωρητής της Κύπρου. Οι συγγένειες αυτές μας γνωστοποιήθηκαν από δύο έγγραφα με τα οποία είχαν προσπαθήσει οι δυο οικογένειες Ζαχαρία και Bembo ν' απαλλάξουν τα φέουδα της κληρονομιά τους, Μαργαρίτας Bembo, από κάποια φορολογία που είχε επιβληθεί στους Βενετούς που κατείχαν φέουδα στην Κύπρο. Οι οικογένειες Τζιμπλέτ, Ζαχαρία και Bembo συνδέθηκαν μ' επιγαμίες και τα φέουδα της Βέρας Τζιμπλέτ, τα χωριά Ψάθι της Πάφου, Σιριά της Λεμεσού και Vanuglia -ίσως χωριό και αυτό της Λεμεσού- γύρω στα 1534 κατέληξαν στη δισεγγονή της, Μαργαρίτα Bembo...

Πηγή: parathyro.politis.com.cy